

Beskrivelse av prosjekt for å oppfylle tiltak 33 i Nasjonal tiltaksplan for trafikksikkerhet på veg 2014–2017

Innledning

Når vi sammenligner antall vegtrafikkulykker som inkluderer eldre i forhold til hvor mye denne gruppen er eksponert for trafikk, ser vi at eldre trafikanter er en ulykkesbelastet gruppe. Generelt sett er utfallet for gruppen også mer alvorlig enn for yngre trafikanter. Vi blir stadig flere eldre trafikanter i samfunnet, og det er grunn til å tro at eldreulykker vil bli et økende problem.

Det er trafikksikkerhetsseksjonen på Trafikant- og kjøretøyavdelingen i Statens vegvesen, Vegdirektoratet, som er ansvarlig for utviklingen av kurset. Prosjektleder er Ida Kongsrud. Fremdriftsansvaret ligger hos Geir Notland og Ida Kongsrud, som vil trekke inn relevante fagpersoner fra Vegdirektoratet og regionene, i tillegg til relevante eksterne aktører.

Det skal i 2014 gjennomføres et forprosjekt, mens hovedprosjektet vil foregå i 2015.

Forankring og bakgrunn

Prosjektet er forankret i trafikksikkerhetsarbeidet i Statens vegvesen (SVV) som koordineres av trafikksikkerhetsseksjonen. Enheten har ansvar for å følge opp tiltak nedfelt i den nasjonale tiltaksplanen for trafikksikkerhet på veg.

Nasjonal tiltaksplan for trafikksikkerhet på veg 2014–2017 – Kapittel 5.5 Tiltak rettet mot eldre trafikanter

Planen stadfester at Pensjonistforbundet (PF) vil arbeide for å redusere tallet på drepte og hardt skadde blant eldre fotgjengere. PF vil gjennomføre opplæringstiltak overfor eldre. I tillegg vil organisasjonen bidra til å utvikle og markedsføre trafikksikkerhetskurs for gjennomføring på aktivitets-/eldresentre m.m., basert på et opplegg som utarbeides av SVV.

Tiltak 33 beskriver at SVV vil samarbeide med relevante aktører for å utarbeide et opplegg for trafikksikkerhetskurs som kan avholdes på aktivitets-/eldresentre og lignende. Kurset skal i første rekke fokusere på eldre i rollen som fotgjengere.

Samarbeidsavtalen; en avtale om trafiksikkerhet mellom PF og SVV

Avtale om trafiksikkerhet inngått mellom Pensjonistforbundet og Statens vegvesen 10. januar 2013 har bl.a. til hensikt å styrke samarbeidet om opplæringstiltak overfor eldre.

I følge avtalen har PF som mål bl.a. at det skal være trygt for eldre fotgjengere å ferdes i trafikken. Samarbeidet skal basere seg på forskning og dokumentert kunnskap.

I Statens vegvesen er trafiksikkerhetsarbeidet en høyt prioritert sektoroppgave pålagt gjennom instruks fra Samferdselsdepartementet.

Gjennom samarbeidsavtalen forplikter Pensjonistforbundet og Statens Vegvesen seg til å arbeide aktivt for å gjennomføre de tiltak som er pålagt gjennom Nasjonal tiltaksplan for trafiksikkerhet på veg.

Temaanalyse av eldreulykker – En analyse av vegtrafikkulykker med eldre trafikanter i Norge 2005–2011

Analysen er utarbeidet av Region øst basert på materiale fra arbeidet gjennomført i ulykkesanalysegrupper (UAG) i landets fem regioner i perioden 2005–2011. Opplysningene er bl.a. supplert med statistikk fra SVVs ulykkesregister STRAKS. Statistikk fra STRAKS-registeret viser at fotgjengere over 75 år er uforholdsmessig ulykkesutsatt sammenlignet med andre demografiske grupper. I tillegg er skadegraden alvorlig.

De fleste ulykkene med dødelig utfall for eldre fotgjengere skjer ved kryssing av veg (ca. 70 %). Om lag halvparten skjer ved kryssing av gangfelt, og om lag den andre halvparten ved kryssing av veg utenfor gangfelt. De dødsulykkene som gjelder gangfelt, er som regel gangfelt uten lysregulering eller opphøyning.

Relativt mange av dødsulykkene skjer i tilknytning til bussholdeplasser (ca. 20 %), og som regel ifm. at den eldre skal til eller fra buss og må krysse vegen.

Om lag halvparten av ulykkene skjer i nærhet til butikk.

Større kjøretøy, som for eksempel lastebil, vogntog og buss, er involvert i en relativt stor andel av dødsulykkene (ca. 30 %). Om lag en tredjedel av disse igjen har skjedd ved at den eldre har befunnet seg i blindsonen til et større kjøretøy.

I 19 av 23 ulykker i mørke er refleks manglende. Ofte poengteres det at den eldre var kledd i mørke klær. Mange av ulykkene skjer ved at den eldre går rett ut i vegen foran en bil der føreren ikke forventer denne handlingen. Disse funnene indikerer at eldre i mange tilfeller føler seg trygge på at de blir sett uten at dette faktisk er tilfelle.

Rapporten peker på sannsynligheten for at aldersbetingede, fysiske utfordringer som redusert syn og hørsel samt nedsatt bevegelighet, er viktige medvirkende faktorer til sammenstøt.

Rapporten lister opp flere følgende forslag til tiltak. De følgende er spisset mot eldre fotgjengere:

- Utdeling av refleks og info om viktigheten av synlighet for fotgjengere
- Påvirke eldre til å bruke mer fargerike ytterklær med innsydd refleks
- Kurs i trafiksikkerhet for eldre fotgjengere, kan for eksempel gjennomføres på sykehjem/eldresenter o.l.

Tiltak 33 ivaretar først og fremst siste kulepunkt.

Dialogmøte

8. januar 2014 var SVV og PF enige om at PF bidrar inn i en prosjektgruppe for utvikling av kursopplegg for eldre fotgjengere i regi av SVV. PF uttrykte på dette tidspunktet at de ikke har ressurser til å fungere som gjennomførende aktør av kursopplegget.

Prosjektets formål

Bidra til trafiksikkerhetsarbeidet og nullvisjonen ved å oppfylle tiltak i Nasjonal tiltaksplan for trafiksikkerhet på veg 2014–2017 ved å legge til rette for bedre trafiksikkerhet for eldre fotgjengere, og derved å tilrettelegge for færre drepte og hardt skadde innenfor denne gruppen.

Avgrensing

Prosjektet er en del av et større samarbeid som er forankret i tiltaksplanen og samarbeidsavtalen, og skal bidra til å realisere ett tiltak som partene er forpliktet til; å utvikle et kursopplegg for eldre fotgjengere.

Utfordringer

I tråd med TS-tiltaksplanen forplikter SVV seg til å bidra til utvikling av et kursopplegg. Når det gjelder gjennomføring av kursene, uttrykker PF at ikke de har ressurser til å være gjennomførende aktør for kursene. For å sikre at prosjektet lager et produkt som tas i bruk, er det viktig å vurdere hva slags opplegg som er reelt å få gjennomført, som format på kursene og andre mulige aktører.

Mål

Et kursopplegg som legger til rette for at eldre fotgjengere videreutvikler sine trafikale ferdigheter ved å øke sin forståelse av

- trafikkbildet i eget nærområde
- egen rolle i trafikken og samhandling med andre trafikanter
- egne forutsetninger i trafikken
- egen synlighet

Målgruppe 70+

Temaanalysen om eldreulykker konkluderer med at de over 75 år er uforholdsmessig ulykkesutsatt sammenlignet med andre demografiske grupper. Vi definerer målgruppen for kursene til 70+ for å forebygge før man når kritisk alder.

Suksesskriterier

- At kursopplegget blir tatt i bruk og gjennomført på eldre-/aktivitetssentre o.l. rundt om i landet
- At kurset har en sosial profil (det vises til erfaringer fra opplegget rundt *Bilfører 65+* hvor dette er en viktig faktor)
- At målgruppen deltar
- At deltagerne opplever kurset som nyttig

Forprosjekt

Det er besluttet på Seksjon for trafikkopplæring og førerkort at det skal foregå et forprosjekt i 2014.

Det er en utfordring å få på plass en gjennomførende aktør for kursene. For å sikre at prosjektet lager et produkt som tas i bruk, er det en viktig oppgave for forprosjektet å vurdere hva slags opplegg som er reelt å få gjennomført, som format på kursene og mulige aktører.

Det er tenkt å avholde et idemyldringsmøte medio 2014 der relevante personer internt (Seksjon for trafikkopplæring og førerkort, trafikksikkerhetsseksjonen, kommunikasjonsavdelingen RØ, RS) og relevante eksterne aktører inviteres til å komme med forslag og ideer til mulige løsninger med tanke på presentasjonsmåter, metoder og virkemidler, samt omfang og måter for gjennomføring/distribusjon av opplegget. Innspillene vil danne grunnlaget for en anbefaling for hva slags produkt selve prosjektet skal utvikle og et kostnadsestimat for dette, samt hvordan produktet skal benyttes. Det er mål om at denne anbefalingen skal foreligge i løpet av 2014.

Hovedprosjektet, som innebærer å lage selve kurset, vil gjennomføres i 2015.

Milepælplan for forprosjektet

Milepæler	Beskrivelse	Frist dato
m1	Når workshop med relevante involverte er gjennomført	01.09.14
m2	Når forslag er vurdert og anbefaling og kostnadsestimat for hovedprosjektet foreligger	01.12.14

Hovedprosjekt

Det er trafikksikkerhetsseksjonen på Trafikant- og kjøretøyavdelingen i Statens vegvesen, Vegdirektoratet, som er ansvarlig for utviklingen av kurset. Prosjektleder er Ida Kongsrud. Fremdriftsansvaret ligger hos Geir Notland og Ida Kongsrud, som vil trekke inn relevante fagpersoner fra Vegdirektoratet og regionene, i tillegg til relevante eksterne aktører.

SVV og PF er forpliktet gjennom tiltaksplanen og samarbeidsavtalen.